

СУЧАСНІ ПОГЛЯДИ МЕДИЧНОЇ ЕТИКИ І ДЕОНТОЛОГІЇ

В. К. Мудріцька

Тернопільська обласна комунальна клінічна психоневрологічна лікарня

У статті викладено сучасні етичні й деонтологічні правила комунікативної взаємодії медичного працівника. Обговорено значення формування професійно значущих якостей і комунікативних навичок у майбутніх медичних працівників.

MODERN APPROACHES OF MEDICAL BIOETHICS AND DEONTOLOGY

V. K. Mudritska

Ternopil Regional Communal Clinical Psychoneurological Hospital

This article contains modern ethical and deontological rules of communicative interaction between the health care practitioner and patient. The article discusses importance of formation the professionally significant qualities and communicational skills in future health professionals.

Вступ. Актуальною проблемою сьогодення є формування правил поведінки медичних працівників, мистецтва індивідуального підходу до особистості хворого, його психічного та емоційного стану, пов'язаних із захворюванням [1]. У європейській традиції важливе місце у законах медичного спрямування належить захисту гідності особистості. «Гідність особистості» розуміють як повагу до здатності людини робити правильний розумний вибір у власному житті і шанобливе ставлення до інших справді людських властивостей, як, наприклад, вразливість і незахищеність, здатність страждати, співпереживати, перебувати у вищих духовних станах, почуття самоповаги, бажання будувати своє життя, відповідно, до моральних і релігійних принципів і переконань. Принцип поваги до гідності особистості поширюється і на людський організм, який ще тільки готується з'явитися на світ (ембріон, плід), а також на померлих людей.

Основна частина. У медичному науковому співтоваристві розробляються і обговорюються принципи біоетики, які можна визнати універсальними. Серед таких називають, перш за все, повагу до автономії особистості, справедливість,

© В. К. Мудріцька, 2014

неспричинення зла, орієнтацію на благо (роби добро), що відповідають персоналістичній моделі біоетики. Інформована згода – це принцип, який вимагає дотримання права пацієнта знати всю правду про стан свого здоров'я, про існуючі способи лікування його захворювання і ризик, пов'язаний з кожним із них. У персоналістичній моделі медичної біоетики цей принцип – не жест доброї волі чи бажання лікаря, це його обов'язок, і, відповідно, отримання інформації стає правом пацієнта. Особливої уваги медичної сестри потребує дотримання принципу інформованої згоди пацієнта. Робота медсестри у медичному закладі вимагає суворої дисципліни, медична сестра повинна дотримуватися субординації і точно виконувати розпорядження лікаря, тобто має бути службове підпорядкування молодшого за посадою до старшого. Медсестра у ставленні до хворих повинна бути ввічливою, уважною, доброзичливою. Водночас, медсестрі потрібно дотримуватись єдиної тактики із лікарем, щодо інформування пацієнта про його хворобу та процес лікування.

Інформована згода – це комунікативний діалог лікаря і пацієнта, який передбачає дотримання ряду етичних та процесуальних норм: урахування

психічного стану, рівня культури, національних і релігійних особливостей пацієнта, його моральних якостей, здатність пацієнта розуміти інформацію і приймати зважені об'єктивні рішення щодо власного здоров'я і життя.

Правильне інформування про стан здоров'я і його прогноз дає пацієнтові можливість самостійно і гідно розпорядитися своїм правом на життя, забезпечуючи йому свободу добровільного вибору. Визнання автономії пацієнта – це повага до свободи волевиявлення особистості, що передбачає самостійне прийняття людиною рішення або згоди на медичні маніпуляції й дослідження. Принцип поваги до автономії пацієнта можна виконати лише за умови інформованості та відсутності зовнішнього примусу – ані фізичного, ані морального тиску, ані будь-якого іншого. У свою чергу, добровільність і відсутність узалежнення у стосунках між лікарем і пацієнтом приводять до вимоги і очікування взаємної довіри, що проявляється в принципі конфіденційності і строгому дотриманні лікарської таємниці, який здавна належить до галузі медичної деонтології, але набуває сьогодні нового звучання.

Важливим питанням медичної біоетики є захист особистої інформації пацієнта. Згідно з сучасними поглядами медичної біоетики, автономію пацієнта розуміють як право самостійно розпорядитися власним життям. Водночас, принцип поваги до гідності людини не дозволяє застосувати примусового лікування, не можна повідомити приватну інформацію пацієнта третім особам. Медсестра, яка може заповнювати частину медичних документів, мати доступ до історій хвороби, амбулаторних карт хворих тощо, повинна розуміти, що ця інформація є приватною щодо пацієнта. Приватна інформація пацієнта може повідомлятися родичам в повному обсязі лише у випадках, коли пацієнт внаслідок своєї хвороби або неповнолітнього віку не здатний до прийняття об'єктивних і зважених рішень щодо свого життя і здоров'я. Приватна інформація пацієнта є частиною ділового спілкування лікаря і пацієнта. Весь лікувальний процес разом із тактикою спілкування скеровує лікар. У цій ситуації медсестра повинна діяти узгоджено з лікарем, своєчасно надавати лікарю правдиву інформацію про зміни стану хворого, уникати надлишкового інформування пацієнта і родичів, не створювати емоційно хвилюючих стресових ситуацій у професійному спілкуванні. Медична

сестра не має права втручатися без відома і волі пацієнта в його особисте життя, за виключенням тих випадків, коли це пов'язано виключно з професійною необхідністю [2].

У сучасних умовах, коли в медичній практиці застосовуються складні комп'ютерні технології, коли медичні втручання досягають молекулярного рівня функціонування організму, медичному працівникові потрібно володіти не тільки професійною компетентністю, а ще й комунікативними навичками [3]. Щоб виправдати довіру своїх пацієнтів, медична сестра повинна працювати якісно, згідно з професійними стандартами. Медична сестра несе моральну відповідальність за свою діяльність перед пацієнтом, колегами, суспільством і повинна бути компетентною щодо моральних і юридичних прав пацієнта. Оскільки повідомляти про діагноз і лікування повинен лікар, медична сестра має моральне право інформувати пацієнта тільки після погодження з лікарем. Медична сестра має право приховати від пацієнта професійну інформацію тільки в тому разі, якщо вона впевнена, що ця інформація завдасть йому шкоду.

Говорячи про стан здоров'я пацієнта, необхідно дотримуватися такту і повної обережності. Медична сестра повинна вибирати варіанти пом'якшеного повідомлення про зміни в перебігу хвороби. Вона має бути правдивою і чесною, поважати право пацієнта на отримання інформації про стан його здоров'я. За розповсюдження професійної таємниці медична сестра несе моральну та юридичну відповідальність [2]. Медсестра має право розкрити конфіденційну інформацію про пацієнта іншій особі тільки за згоди пацієнта. Всі відомості про пацієнта, які пов'язані зі станом його здоров'я або особистого характеру зберігаються у таємниці, навіть після смерті, якщо це не загрожує іншим людям. Вся інформація пацієнта повинна бути надійно захищена від сторонніх осіб. Це стосується і біологічних матеріалів, взятих для лабораторних аналізів чи наукових досліджень організму пацієнта.

Кваліфікована медична сестра повинна розуміти психологію хворого, ставитись до нього саме як до хворої людини, в якій недуга змінила психіку. Не варто виходити зі стану внутрішньої рівноваги через вередування хворого, вимогу підвищеної уваги, що його нерідко потрібно вмовляти, то він вночі боїться залишитись наодинці, демонструє свій егоїзм тощо. Відомо, що хвороба астенизує нер-

вову систему. Необхідно це все глибоко усвідомити, сприймати як реальність і бути до цього морально готовим. Потрібно розуміти, що дані прояви зменшуються в міру одужання хворих, підтримувати віру хворого в успіх лікування, відволікати його увагу від примх і підбадьорювати.

Для медсестри однією з необхідних умов є культура спілкування в колективі. Медична сестра повинна поважати колег, зважати на їх погляди, знання, досвід, переконання, бути уважною, чуйною, делікатною, справедливою у стосунках зі своїми колегами. Не можна критикувати чи давати оцінку діям колеги в присутності хворого. Заваження колегам необхідно робити при необхідності віч-на-віч, не шкодячи їх авторитету. Медична сестра повинна допомагати колегам по професії в міру своїх знань і навичок. Високий професіоналізм медичної сестри є важливим моральним фактором товариських колегіальних взаємовідносин медичної сестри і лікаря. У тих випадках, коли медична сестра стає свідком неправомірних чи помилкових дій колег, вона

повинна стати на захист інтересів пацієнта шляхом зауваження, попередження, звернення до авторитетних спеціалістів і керівника медичного закладу.

Висновки. Людяність і людські стосунки є обов'язковими компонентами психологічного портрета медичного працівника. Перш за все потрібно за будь-яких обставин бути саме Людиною, а потім фахівцем (старшою, операційною, перев'язувальною, маніпуляційною, змінною, постовою медсестрою тощо). Будь-яка спеціальність, а особливо медична, – це, насамперед, реалізація внутрішнього потягу та здібностей, що розквітають завдяки набутим знанням й умінням та високій моральності. Людині, яка присвятила своє життя медицині, потрібно бути твердо переконаною, що лікують не тільки таблетки, ін'єкції і медичні процедури, а й етичне поведіння медичного працівника із хворими, сумлінне ставлення до своїх обов'язків. Дотримання основних засад медичної деонтології є морально-етичною базою успішної медичної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пустовит С. В. Современная европейская биоэтика / С. В. Пустовит // П'ятий національний конгрес з біоетики з міжнародною участю, 23–25 вересня 2013 р. : тези доп. – Київ, 2013. – С. 39–42.
2. Етичний кодекс медичної сестри України // Портал для професіоналів охорони здоров'я. – [\[medsprava.com.ua/korisna_informatsija/etichnij_kodeks_medichnoyi_sestri_ukrayini/\]\(http://medsprava.com.ua/korisna_informatsija/etichnij_kodeks_medichnoyi_sestri_ukrayini/\)](http://</div><div data-bbox=)

3. Поплавська С. Д. Етика професійної взаємодії медпрацівника і хворого / С. Д. Поплавська // Комп'ютерно-інтегровані технології: освіта, наука, виробництво. – 2013. – Вип. № 11. – С. 121–127.

Отримано 17.06.14